

POSTANOWIENIE

Dnia 3 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Justyna Kryńska - Szufnara

w sprawie **W. W.**

podejrzanego o popełnienie przestępstwa z art. 207 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 3 czerwca 2020 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść podejrzanego od postanowienia Sądu Rejonowego w T.

z dnia 15 czerwca 2015 r., sygn. akt VII K (...),

postanowił

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2015 r., sygn. akt VII K (...), Sąd Rejonowy w T., procedując na posiedzeniu, uwzględnił wniosek Prokuratora Rejonowego w T. i na podstawie art. 93 k.k., art. 94 § 1 k.k., art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. i art. 324 § 1 k.p.k.:

1. umorzył postępowanie karne przeciwko W. W. podejrzanemu o to, że „w okresie od sierpnia 2013 roku do dnia 24 grudnia 2014 roku w T. w mieszkaniu przy ul. L., znęcał się fizycznie i psychicznie nad swoją matką Z. S. w ten sposób, że bez powodu lub z błahego powodu wszczynał awantury

domowe, podczas których wyzywał ją słowami wulgarnymi, powszechnie uznanymi za obelżywe, szarpał, popychał, dusił dłońmi za szyję, zamykał na balkonie, groził jej pobiciem i pozbawieniem życia”, tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k., przyjmując, iż powyżej opisane zachowanie W. W. podjęte zostało przezeń w warunkach, w których zdolność podejrzanego do rozpoznania znaczenia przedsiębranego czynu oraz pokierowania swoim postępowaniem była całkowicie zniesiona - w rozumieniu przepisu art. 31 § 1 kk;

2. orzekł o umieszczeniu W. W. w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Postanowienie nie zostało zaskarżone i uprawomocniło się z dniem 7 listopada 2015 r.

W. W. został przyjęty do Państwowego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w R. w dniu 31 lipca 2015 r. celem stosowania środka zabezpieczającego. Środek ten był stosowany nieprzerwanie na mocy kolejnych postanowień Sądu Rejonowego w T. do dnia 9 listopada 2017 r., kiedy to wyżej wymieniony został zwolniony z internacji na mocy postanowienia tego Sądu z dnia 25 października 2017 r., VIII Ko (...) r., natomiast orzeczono wobec niego środek zabezpieczający w postaci terapii w Poradni Zdrowia Psychicznego oraz terapii uzależnień.

Kasację od postanowienia Sądu Rejonowego w T. z dnia 15 czerwca 2015 r. sygn. akt VII K (...), na korzyść W. W. wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich. Zaskarżając orzeczenie to w całości zarzucił „rażące naruszenie prawa procesowego tj. art. 354 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 117 § 1 i 3 k.p.k., polegające na rozpoznaniu wniosku prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego pod nieobecność na posiedzeniu podejrzanego, którego obecność była obowiązkowa i który nie został prawidłowo powiadomiony o terminie posiedzenia, co stanowi bezzwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.”.

W oparciu o tak sformułowany zarzut autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna w związku z czym możliwe było jej uwzględnienie na posiedzeniu w oparciu o przepis art. 535 § 5 k.p.k.

Trafnie Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał w nadzwyczajnym środku zaskarżenia, że w toku procedowania przez Sąd Rejonowy w T. w niniejszej sprawie doszło do uchybienia stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1pkt 11 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 354 pkt 2 k.p.k. w wypadku wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających wniosek kieruje się na rozprawę, chyba że w świetle materiałów postępowania przygotowawczego popełnienie czynu zabronionego przez podejrzanego i jego niepoczytalność w chwili czynu nie budzą wątpliwości, a prezes sądu uzna za celowe rozpoznanie sprawy na posiedzeniu z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego; podejrzany nie bierze udziału w posiedzeniu, jeżeli z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, chyba że sąd uzna jego udział za konieczny; pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniu.

Rozpoznanie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności i zastosowanie środków zabezpieczających wobec W. W. nastąpić w związku z tym mogło zarówno na rozprawie jak i na posiedzeniu. *In concreto* znaczenie miał jednak drugi z tych trybów postępowania, a w konsekwencji istotne okazały się wymagania procesowe związane z rozpoznaniem wniosku na posiedzeniu. Podstawowym wymogiem było w tym zakresie uznanie przez prezesa sądu celowości rozpoznania sprawy na posiedzeniu, wyrażone w formie stosownego zarządzenia i wymóg ten został spełniony (k. 285). Kolejny wymóg związany był z udziałem w posiedzeniu prokuratora, obrońcy i podejrzanego. Jak wynika z treści powołanego wyżej art. 354 k.p.k. podejrzany jedynie wyjątkowo nie bierze udziału w posiedzeniu, jeżeli z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, chyba że sąd uzna jego udział za konieczny. Kategoryczny zapis „rozpoznanie sprawy na posiedzeniu z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego” wyklucza możliwość rozpoznania sprawy w tym trybie pod nieobecność któregośkolwiek z wymienionych podmiotów z powodów innych niż wyjątek wskazany w art. 354 k.p.k. (zob.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2005 r., II KK 139/05; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca

2015 r., V KK 337/14). W niniejszej sprawie wyjątek ten jednak nie miał zastosowania, albowiem w opinii sądowo-psychiatrycznej biegli stwierdzili, że aktualny stan zdrowia psychicznego podejrzanego pozwalał na jego udział w toczącym się postępowaniu karnym (k. 272). Wykluczało to możliwość przyjęcia, że według biegłych, udział podejrzanego w posiedzeniu byłby niewskazany. Powyższe ustalenia przesądzają o tym, że udział podejrzanego w posiedzeniu był w świetle art. 354 pkt 2 k.p.k. obowiązkowy. Jak wskazuje na to konsekwentnie w swym orzecznictwie Sąd Najwyższy, rozpoznanie w tych warunkach wniosku na posiedzeniu pod nieobecność podejrzanego stanowi uchybienie wskazane w art. 439 § 1 pkt. 11 k.p.k. (zob. powołane już wyżej postanowienie z dnia 5 października 2005 r., II KK 139/05, a także postanowienie z dnia 27 lutego 2019 r., III KK 772/180). Tymczasem treść protokołu posiedzenia Sądu Rejonowego w T. z dnia 15 czerwca 2015 r. (k. 307) dowodzi, że czynność ta przeprowadzona została jedynie z udziałem obrońcy, a pod nieobecność podejrzanego.

Co więcej, za zasadne uznać należy i to zauważenie skarżącego, że w przedmiotowym postępowaniu W. W. nie został o terminie tego posiedzenia prawidłowo powiadomiony z rażącym naruszeniem art. 117 § 1 i 3 k.p.k.

Jak wynika z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy w toku postępowania przygotowawczego podejrzany wskazywał adres do doręczeń przy ul. L. w T. (k. 48, 51). Zawiadomienie o terminie posiedzenia wysłane jednak zostało na adres przy ul. P., T. (zwrotne potwierdzenia odbioru pomiędzy kartami 306 - 307). Adres ten wskazywała matka podejrzanego, będąca pokrzywdzoną w sprawie (k. 276, 288). Sam podejrzany nie informował jednak o zmianie miejsca zamieszkania i nie wskazywał organom procesowym nowego adresu (art. 75 § 1 i 139 § 1 k.p.k.). Z notatki sporządzonej na dwa tygodnie przed terminem posiedzenia wynika ponadto, że adres ten (przy ul. P.) był nieaktualny. Zgodnie z oświadczeniem matki podejrzanego, W. W. wyprowadził się z zajmowanego mieszkania (k. 303). Wezwanie na termin posiedzenia wysyłane było na adres nie wskazany przez stronę oraz co do którego brak było pewności, że w terminie zawiadomienia podejrzany pod nim w ogóle zamieszkiwał. W przedstawionym układzie procesowym brak było podstaw do uznania, że strona została prawidłowo powiadomiona (w trybie awizo k. 307) o jego miejscu i czasie.

W tym stanie rzeczy trafne jest stwierdzenie Rzecznika Praw Obywatelskich, że wydanie zaskarżonego postanowienia poprzedzone zostało rażącym naruszeniem prawa procesowego, mającym charakter bezwzględnej przyczyny odwoławczej, tj. sprawę rozpoznano pod nieobecność podejrzanego, którego obecność była obowiązkowa (art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.), a który nadto o terminie tej czynności procesowej nie został prawidłowo powiadomiony. Konsekwencją stwierdzenia wystąpienia wskazanego stanu rzeczy stała się konieczność uchylecia zaskarżonego postanowienia w całości, albowiem rozstrzygnięcie co do potrzeby zastosowania środka zabezpieczającego jest nierozdzielnie związane z umorzeniem postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy, a jednocześnie obu ich dokonano w warunkach wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej.

Procedując powtórnie Sąd Rejonowy rozpozna wniosek prokuratora z zapewnieniem podejrzanemu realizacji przysługujących mu uprawnień procesowych.

Z tych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.